

Excm. i Rvdm. Sr. Jaume Pujol Balcells
Arquebisbe metropolità de Tarragona i primat
Pla de Palau, 2
43003- Tarragona

Benvolgut Sr. Pujol,

Desitjo agrair-li l'exemplar de l'opuscle *Els màrtirs, testimonis suprems de l'amor a Crist*, que m'heu fet arribar junt amb una amable carta del 19 de setembre, en la que em dieu que en aquesta obra hi trobaré la resposta a moltes de les qüestions que m'he plantejat aquests dies en relació a la beatificació de 522 màrtirs.

Respectuosament vull dir-vos que considero aquest acte de caire polític perquè pretén fer aparèixer la vostra institució com a víctima de la guerra civil quan també fou botxí.

L'església, com vós sabeu, abans de l'arribada de la democràcia republicana donà suport a la Dictadura de Primo de Rivera (1923-1930) i, un cop establerta la II República, el cardenal Segura feu publicar al butlletí de la diòcesi de Toledo una pastoral condemnant el nou sistema polític, en assenyalar que els catòlics no podien restar inactius contra els enemics de Crist. Per tant, no havien passat més que dues setmanes després de la proclamació de la República i pràcticament encara no havia començat a caminar quan, a l'empara de la pastoral, un amplíssim sector del clergat es llençà a la conspiració oberta, seguint la tradició dels mossens trabucaires del segle XIX. El successor del cardenal Segura fou el cardenal Gomà, impulsor de la Carta Col·lectiva dels Bisbes (I.XII.1937). El text conté diverses falsedats de gran calat, com que l'església no feia política, que no estava al costat de l'oligarquia, que a les eleccions de febrer del 1936 l'esquerra havia fet una tupinada, entre d'altres..., totes amb la finalitat de justificar el cop d'Estat. Però l'església feia i fa política: el capellà d'Arnes l'any 1936, mossèn Maties, digué des de la trona: “¡Azaña, Azaña, que Dios tiene una caña y si no te pega hoy te pegará mañana!”

La carta col·lectiva deia també que els rojos representaven l'antipàtria, obrint el camí per la seva exterminació. Igualment s'assenyalava que "El Movimiento ha garantizado el orden en el territorio por él dominado". Era l'ordre dels cementeris, com escrigué el catòlic conservador Georges Bernanos (*Les grands cimetières sous la lune*, 1938). Pio Baroja també explicà (*Guerra Civil en la frontera*, 2005) com els capellans es llençaren al camp amb el Sant Crist gros i darrere seu anaven reclutant voluntaris per "netejar d'indesitjables Navarra". En aquest sentit, també a la vostra diòcesi passà el mateix. El 1936 la conspiració comptà amb la participació de capellans i gent d'església com, entre d'altres, la dels feijocistes de Falset. Altres testimonis de gent que fugí de la zona rebel esgarriada per la repressió corroboren aquests extrems: per exemple Antonio Bahamonde al seu llibre *Un año con Queipo* (1938) o Antonio Ruíz a *Doy Fe. Un año de actuación en la España nacionalista*, (1937).

Igualment s'ha de matisar que la persecució religiosa sols afectà a la religió catòlica, ja que continuaren oberts els centres de culte protestants i les sinagogues de Madrid i Barcelona, perquè aquestes confessions no foren vistes com un perill pel govern legítim. A la zona republicana el gruix de la persecució religiosa es produí en els tres primers mesos de la sublevació militar quan, precisament a causa d'aquesta, l'Estat s'enfonsà. De fet, això marca una abismal distància entre el que esdevingué a la zona franquista, on el poder no s'esquarterà i els militars, amb el suport dels eclesiàstics, posaren en marxa la màquina repressora i la zona republicana on la persecució a l'església fou conseqüència del buit de poder. La barbàrie franquista s'allargà en el temps i s'efectuà conforme a lleis establertes per l'Estat catòlic-falangista, mentre que a la zona lleial, un cop es recuperà l'Estat central al maig de 1937, no sols cessà la persecució sinó que Negrín tractà de restablir el culte catòlic, però franquistes laics i religiosos ho impediren (Irujo, M. *Un vasco en el ministerio de Justicia. Memorias. La cuestión religiosa*, 1978, vol.II).

Un cop la guerra acabà la revenja dels guanyadors continuà amb la contundència de sempre. Hi ha el testimoni eloqüent del comte Galeazzo Ciano, gendre de Mussolini, que el juliol de 1939 visità Espanya i escrigué: "Sería inútil negar (...) que sobre

España pesa todavía un sombrío aire de tragedia. Las ejecuciones son aún muy numerosas; sólo en Madrid de 200 a 250 diarias; en Barcelona 150, y 80 en Sevilla, que nunca estuvo en manos de los rojos”. (*Diarios 1937-1943*, 2003).

L'església, que se n'enorgulleix d'haver-se forjat en el martiri, no va tenir compassió dels derrotats, ni havia condemnat els despietats bombardejos sobre la població civil. Tampoc mai alçà la veu contra les tortures salvatges ni les execucions sumàries de postguerra, ni criticà les lleis repressores de la dictadura. No es queixà, tret d'algunes lloables excepcions, contra el foc exterminador que caigué sobre Catalunya tant en l'àmbit polític com en el cultural, ni alçà la veu per reclamar la presència pública de la nostra llengua. Al contrari, fou cooperadora necessària en la repressió. Molts informes de capellans conduïren directament als denunciats als pelotons d'execució. Això no vol dir que no hi haguessin capellans cristians, amb el sentit estricte del terme, com el de Corbera d'Ebre, el suís Luís Heinsez, que no volgué signar cap denúncia, al·legant que ell no era a la població quan es produí la revolució. També fou modèlica l'actitud de mossèn Joan B. Manyà que, el 6 d'agost de 1936, quan l'onada anticatòlica arribà al cim més elevat, escrigué: “Les esglésies són saquejades i cremades per antifeixistes. Cada dia cauen sacerdots assassinats. La consternació i l'esglai han envaït els nostres cors, cada nit ens demanem esverats: Demà què serà de nosaltres? Potser sí que els catòlics i els sacerdots hem identificat massa la causa de la religió amb els enemics de la República i amb els rics de la terra (...) Sempre m'ha desplaçat el feixisme i sempre he estat partidari de les reivindicacions del proletariat sota el signe de la justícia. No em poden perseguir, doncs, per aquestes causes. Si em tanquen serà precisament perquè sóc sacerdot. En aquest sentit accepto qualsevol persecució i, amb l'ajuda de la gràcia, la mort i tot.” (Massip, J., *La Veu de l'Ebre*, 27.II.2004, p.44). Amb tot, però, el d'aquests dos sacerdots no fou el patró dominant. Foren més habituals comportaments com els del mossèn de Batea, Antoni Mascaró que, d'acord amb la Falange local i la Guàrdia Civil, imposà deportacions i multes als derrotats, emprant la força quan cregué que era necessari, tot i que ell no arribà a aquell poble fins acabada la guerra civil. Què dir del

comportament dels eclesiàstics als camps de concentració, als batallons de càstig, a les presons?

Efectivament, l'església va ser víctima però també botxí. La meua mare, que al cel sigui, ella era catòlica i esperava anar-hi, em digué que quan el comitè de Flix cremà l'església fou el dia més trist de la seva vida. Però quan li vaig preguntar, ja de gran, el per què de l'odi a l'església em respongué: "Els capellans sols anaven a les cases dels rics". Crec, sincerament, que l'església ha canviat poc des de llavors. De fet, el 23 de febrer de 1981 restà muda davant del cop de Tejero. I, com llavors, continua fent política i sols es mobilitza quan governa l'esquerra, per anar contra l'avortament, el divorci, el matrimoni homosexual. Però, tot i que lleigeixo el que escriu, no recordo ni a vostè ni a la Conferència Episcopal preocupar-se per les lleis lesives contra els més pobres i febles de la nostra societat: la reforma laboral, els desnonaments, la corrupció governamental, les retallades, l'abús bancari, la fam en col·lectius de risc..., etc.

Excm. i Rvdm. Dr. Jaume Pujol les beatificacions són una afronta a la memòria dels derrotats a la guerra civil, les famílies dels quals- com no ignoreu- tenen morts per dignificar i molts impediments burocràtics per fer-ho. Com pot ésser que l'església que s'oposà a la Llei de Memòria històrica general ara la defensi per a ella? Segurament l'església d'aquí a 300 anys, com en el cas de Galileu, reconeixerà que s'ha equivocat.

De totes formes no voldria concloure aquesta llarga missiva sense agrair-li sincerament que m'hagi escrit. Tenim posicions diferents, però tot i això hem pogut col·laborar en alguna ocasió, com quan el febrer del 2009 vàrem organitzar conjuntament l'Arxiu Arxidiocesà i la URV, el Congrés Església i Guerra Civil. El diàleg és el camí que hem de continuar treballant i de fet, aquests dies, els papes Benet XVI i Francesc I han demostrat amb Piergiorgio Odifreddi i amb Scalfari, respectivament, que la paraula és un element primordial per l'enteniment entre persones de bona voluntat.

La Coordinadora per la Laïcitat i la Dignitat respecta, inequívocament, la llibertat religiosa que forma part dels Drets Humans essencials i sense els quals la vida no té sentit, però en el cas de les beatificacions els drets que l'església invoca lesionen els de

les altres víctimes, més nombroses, menys reconegudes i, fins i tot, silenciades per tants anys de tirania. No pretenem ni enfrontar-nos a l'església ni destruir-la. Exigim, tan sols, com demana el papa Francesc la separació entre l'estat i l'església i que aquesta sigui finançada per les aportacions dels seus membres, com jo finanço les entitats a les que pertanyo. Sols així el discurs de tots serà més entenedor.

Per últim, als representants de la Coordinadora per la Laïcitat i la Dignitat ens agradaria entregar-li personalment el manifest i les signatures d'adhesió que hem recollit. Per això li demanem que ens rebí el dijous 10 d'octubre a les 19 hores. Esperem la seva resposta.

Cordialment,

Josep Sánchez Cervelló
Catedràtic d'Història Contemporània-URV